

Vitus van Lucania

Het verhaal over de heilige Vitus is opvallend, omdat deze heilige al op jonge leeftijd als martelaar zou zijn gestorven. Volgens een overlevering zou hij rond 297 geboren zijn in Sicilië en rond 304 zijn gestorven in Lucania (nu Zuid-Italië). In een andere overlevering zou hij twaalf jaar zijn geworden. In ieder geval jong! Wat we over hem weten is afkomstig uit legendes en verhalen uit ca. 450 en later. Als heilige is hij bekend als een van de Veertien Noodhelpers: heiligen die sinds de middeleeuwen worden aangeroepen tegen alle mogelijke kwalen en problemen. Vitus werd als noodheilige aangeroepen tegen zenuw-aandoeningen. Zijn feestdag is 15 juni.

Vitus in gewaad met martelaarspalm en ketel

Van Sicilië naar Lucania naar Rome

De legendes vertellen het verhaal van een zevenjarige (of twaalfjarige) jongen van adellijke afkomst, woonachtig in Sicilië, die besloot zich te bekeren tot het christendom. Dit betekende dat hij geen offers meer bracht aan de goden die door zijn ouders en de staat werden vereerd. Dit alles speelde zich af ten tijde van de bloederige christenvervolging van de Romeinse keizer Diocletianus. Vitus' ouders besloten dan ook om hem aan te geven bij het lokale bestuur in de hoop dat hij van zijn geloof zou stappen. Als gevolg werd Vitus gefolterd, maar het verhaal gaat dat zijn beulen verlamd raakten en zijn vader op slag blind werd. Vitus mocht toen naar huis terugkeren, maar sloeg uiteindelijk toch op de vlucht. In veel verhalen doet hij dit samen met zijn voedster of pleegmoeder Crescentia en haar man Modestus.¹ Het drietal zou naar Lucania gevlucht zijn, waar Vitus allerlei wonderen verrichtte, zoals het genezen van blinden en door de duivel bezeten mensen.

In Lucania hoorde Vitus dat de zoon van keizer Diocletianus ook bezeten was door de duivel en hij trok naar Rome om hem te genezen.² Jong als hij was, zou hij hier in geslaagd zijn. In plaats van een gebaar van dank besloot de keizer Vitus en zijn pleegouders te martelen omdat ze christenen waren. Vitus werd, zo gaat het verhaal, op enig punt in dit proces in een ketel met kokende olie gegooid, waar hij op wonderlijke wijze ongeschonden uitkwam. Ook werd hij voor een hongerige leeuw (soms wolf) gegooid, maar deze kwam aan zijn voeten liggen. De pijnbank haalde ook weinig uit, omdat er toen een verschrikkelijke onweersbui uitbrak en de marteling

¹ Deze twee personen zijn samen met Vitus heiligverklaard, maar vanwege twijfelachtige historiciteit in 1969 van de heiligenkalender gehaald.

² Sommige bronnen noemen dat deze zoon misschien epilepsie had, waar Vitus hem van genas.

gestaakt moest worden. Uiteindelijk stierf Vitus toch na al deze martelingen, maar hij stapte nooit van zijn geloof af.

Deftige knaap met een potje

Vitus wordt vaak afgebeeld als een knaap of jongeman met krullend haar. Als verwijzing naar zijn gegoede afkomst draagt hij meestal een deftig gewaad en een baret, hoed of capuchon. In zijn handen houdt hij zijn attributen. Vaak zijn dit een martelaarspalm, een boek (standvastigheid in geloof), een ketel of een potje (marteling) en een wolf of leeuw (die hem niet verscheurden). Er zijn ook beelden en afbeeldingen van Vitus waarbij hij (half)naakt in een ketel zit, verwijzend naar de wrede marteling met hete olie. Soms wordt hij ook afgebeeld met een haan, die symbool staat voor het leven en waakzaamheid. De naam Vitus lijkt namelijk op 'vita', dat 'leven' betekent in het Latijn. In de volksetymologie kreeg 'vitus' daarom ook 'leven' als betekenis.

Vitus in een ketel

Vitus met palm, boek en haan

Vitus als beschermheilige

Het wonderlijke leven en lijden van Vitus hebben hem beschermheilige gemaakt tegen vele ziekten. Zo werd hij aangeroepen tegen bezetenheid, epilepsie, bedwateren (de ketel werd in afbeeldingen steeds kleiner tot het formaat van een po), doofheid, hondsdolheid, slangenbeten, stuipen en sint-vitusdans (chorea minor). Als patroonheilige was Vitus de beschermer van landen en steden als Tsjechië, Corvey, Nedersaksen, Praag en Sicilië. Ook was hij de beschermheilige van ketelsmeden, koperslagers en ketelslagers (vanwege de ketel met olie), herbergiers, toneelspelers en komieken, kreupelen, lammen en doofstommen.

Bronnen

- Jo Claes, Alfons Claes, Kathy Vincke, *Beschermheiligen van de Lage Landen*, Leuven: Uitgeverij Davidsfonds, 2006.
- Stijn van der Linden, *De Heiligen*, Amsterdam/Antwerpen: Uitgeverij Contact, 2002.
- Otto Derk Jan Roemeling, *Heiligen en Heren: Studies over het Parochiewezen in het Noorden van Nederland vóór 1600*, Leeuwarden: O.D.J. Roemeling en de Fryske Academy, 2013.
- Bron afbeeldingen: Wikimedia Commons.

